מבלוגים ועד חרמות: הטיות אנטיציוניות באקדמיה המשפטית

מאת: עו"ד אברהם של"ו

הנייר להלן בוחן את ההדרה השיטתית של קולות יהודיים וציוניים מהמרחב האקדמי של תחום המשפט הבין-לאומי, וטוען שההטיה האנטיציונית הנרחבת מערערת את שלמות התחום כולו. דרך מקרי בוחן של הפליה במדיניות הפרסום והדרה מכנסים, הניתוח מגלה כיצד שמירת סף אידיאולוגית וחרמות "אפורים" מעוותים נורמות משפטיות. העיוות הזה מהווה את הבסיס להפיכת המשפט הבין-לאומי ומוסדותיו לנשק נגד ישראל והיהודים.

הספרות האקדמית בתחום המשפט הבין-לאומי משמשת כ"אמצעי עזר לקביעת כללי משפט", והיא בעלת השפעה ניכרת על החלטות שיפוטיות גלובליות, על מוסדות חקיקה, ועל הכשרתם של משפטנים עתידיים.[1] אמינות השיח של הספרות תלויה באופן מוחלט בגיוון יציב של נקודות מבט; אולם, ההדרה השיטתית של קולות יהודיים וציוניים, הנובעת מהטיות אנטיציוניות רווחות ומהומוגניות אידאולוגית, מאיימת יותר ויותר על יסודותיו של המחקר המשפטי הלגיטימי.

בשיח הגלובלי העכשווי, המשפט הבין-לאומי התפתח לכלי מרכזי לתקיפת מדינת ישראל והעם היהודי, ליצירת דה-לגיטימציה שלהם, לבידודם ולהענשתם. במקום לשמש מסגרת אובייקטיבית למטרות של צדק, המבנים והרטוריקה של המשפט הבין-לאומי הופכים יותר ויותר לנשק, שמנוצל כדי לאכוף סטנדרטים כפולים בוטים. ניצול שיטתי זה של המשפט ככלי נשק זוכה ללגיטימציה פעילה מצד גוף הספרות האקדמית של המשפט בין-לאומי, שהפך כמעט במלואו לעוין כלפי ישראל. מפת הדרכים האינטלקטואלית המניעה עוינות זו מתגבשת ומופצת ברחבי הזירה המשפטית, והיא מתגלה בכתיבה אקדמית, בבלוגים משפטיים ובכנסים מקצועיים. עוינות רווחת זו מוחמרת עוד יותר בשל שמירת סף אידאולוגית נוקשה בתוך האקדמיה המשפטית, שבה אפילו עמדות פרו-ישראליות מתונות נתקלות במחסומי כניסה עצומים ומסורבות פרסום באופן שגרתי. יתר על כן, חוקרים יהודים וישראלים המחזיקים בעמדות פרו-ישראליות נתונים להדרה שיטתית מהשתתפות מקצועית, להטרדה מבנית וכן לחרמות "אפורים" מובלעים. בהשתקת נקודות מבט חיוניות אלה, האקדמיה המשפטית יצרה תיבת תהודה סגורה, המעוותת את התפתחותן של נורמות משפטיות, והופכת את המשפט הבין-לאומי מתחום מחקר אובייקטיבי לכלי של דחיקה פוליטית ולאומית לשוליים.

הניתוח הנוכחי בוחן את מדיניות הפרסום המוטה בפלטפורמות בולטות כמו הבלוג המשפטי Opinio Juris, את אי-הסדירויות הפרוצדורליות השנויות במחלוקת סביב עבודתו של רביע אגבריה בכתב העת *Columbia Law Review*, והחרמות האפורים שמבודדים אקדמאים ישראליים, ומדגים דרכם כיצד השתקת הקולות הללו מעוותת את התפתחותן של נורמות משפטיות. על ידי הגדרת הציונות באופן מהותני כ'רוע ייחודי', בו בזמן שעל אקדמאים יהודים מוטלים מבחני לקמוס אידאולוגיים, האקדמיה המשפטית יוצרת תיבת תהודה סגורה המחזקת הטיות קיימות ופוגעת בגיוון האינטלקטואלי. תיבת תהודה זו מקנה לאחר מכן לגיטימציה לפרקטיקות משפטיות מפלות נגד ישראל והישראלים, כגון העמדה לדין והטלת סנקציות,

[1] Statute of the International Court of Justice, Article 38(1)(d).

1. תפקידה של הכתיבה האקדמית בהתפתחות המשפט הבין-לאומי

"משנתם של המפרסמים (publicists) מהשורה הראשונה של מגוון המדינות [תחול] כאמצעי עזר לקביעת כללי החוק".[2] "מפרסמים" מתחלקים לשלושה תתי קבוצות רחבים: ישויות בעלות סמכות מטעם המדינה לפרש את החוק הבין-לאומי, קבוצות מומחים, וכותבים רגילים.[3] לכותבים רגילים תיתכן השפעה לא מידתית על נורמות משפטיות מתגבשות. המקור לפרדיגמה של חובות מדינה כ:"כיבוד, הגנה ומילוי" למשל, נמצא בכתיבה האקדמית של הנרי שו (Shue) ואסביורן איידה Asbjørn (Eide).[4] באופן דומה, הזכות לפיתוח מושרש בהרצאה של קיבא מ'בייה (Keba M'Baye) מהמוסד הבין-לאומי לזכויות אדם.[5]

בית המשפט העליון בארצות הברית אמר באופן מפורסם בעניין *Paquete Habana* שאפשר לסמוך על כתיבתם של מומחים אקדמיים כדי לקבוע מהו החוק:

"בהעדר אמנה, ובהעדר מעשה מחייב של הרשות המבצעת או המחוקקת, או החלטה משפטית מחייבת, יש לפנות אל המנהגים והשימושים של המדינות המתורבתות, וכראיות לאלה, לעבודתם של אותם משפטנים ופרשנים שהיכרותם עם הנושאים בהם הם עוסקים טובה במיוחד, הודות לשנים רבות של עבודה, מחקר וניסיון. ערכאות משפטיות יפנו אל עבודות מסוג זה לא בעבור רעיונותיהם של הכותבים לגבי מה ראוי להיות החוק, אלא עבור ראיות אמינות למה החוק לאמתו של דבר".[6]

אחת הדרכים בהן "מפרסמים" מפיצים את משנתם היא השימוש במאמרים בכתבי עת, ולאחרונה, גם בבלוגים. כתב העת היוקרתי *International Law Quarterly* הדגיש במפורש בהקדמתו את המטרה של קידום ההסתמכות על המשפט הבין-לאומי.[7] כתב העת *American Journal of International Law* רואה את שליחותו כ: "משיכת קוראים מבין שורות האקדמאיים המשפטיים, החוקרים של יחסים בין-לאומיים והיסטוריה, פקידי הממשל, אנשי הצבא והמערכת הדיפלומטית (מארצות הברית ומחוצה לה), אנשי הצוות במוסדות בין-לאומיים וארגונים לא ממשלתיים, השופטים ועורכי הדין, אנשי העסקים ואחרים המעורבים בסחר ועניינים בין-לאומיים".[8] לכתב העת הזה משקל משמעותי בקרב מחלקת המדינה של ארצות הברית והשירות הדיפלומטי.[9]

בלוגים משפטיים התקבלו כתופעה חיובית, בשל הדמוקרטיזציה לכאורה של השיח המשפטי.[10] חסמי הכניסה נמוכים, ועל כן נסללת הדרך לשלל קולות להשתתף בדיון על סוגיות משפטיות. הצמיחה של "עולם הבלוגים" המשפטי הגבירה את הנגישות לפרשנות משפטית, ואפשרה למשפטנים אקדמיים ולאנשי מקצוע משפטיים לתרום לדיונים שהיו פעם מוגבלים לכנסים ולכתבי עת אקדמיים. שלא כמו כתבי עת

---

[2] Statute of the International Court of Justice, Article 38(1)(d).

[3] Sivakumaran, Sandesh. "The Influence Of Teachings Of Publicists On The Development Of International Law." *International and Comparative Law Quarterly* 66, no. 1 (2017): 4. https://doi.org/10.1017/S0020589316000531.

[4] שם, בע"מ 11.

[5] שם.

[6] The Paquete Habana 175 US 677, 700 (1900).

[7] Sir CJB Hurst, 'Foreword' (1947) 1 *ILQ* 1.

[8] DJ Bederman, "Appraising a Century of Scholarship in the American Journal of International Law" (2006) 100 *AJIL* 20, 57

[9] שם, בע"מ 59.

[10] Janik, R., 2021. Interpretive Community 2.0: How Blogs and Twitter Change International Law Scholarship. Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht/*Heidelberg Journal of International Law*, 81(3), pp.841-866.

אקדמיים, בהם תהליך הפרסום אורך על פי רוב מספר חודשים, הבלוגים מאפשרים לכותבים לתרום במהירות ולהשפיע על הצורה שבה מקבלי החלטות, קוראים מהציבור הכללי ומומחי משפט מבינים אירועים שוטפים.[11]

הבלוגים המשפטיים שינו את האופן שבו הכתיבה המשפטית-אקדמית מופקת ונצרכת. במקום שעבודתם תופיע בכתבי עת כמעט לא נגישים, ותיוותר ללא קוראים, חוקרים רבים מעדיפים לפרסם בפורומים בעלי גישה פתוחה, החשופים לקהל רחב יותר. "צרכני" משפט בין-לאומי, כמו עורכי דין, שופטים וקובעי מדיניות, אינם מוכנים עוד לשאת בעלויות גבוהות כדי לקבל גישה למידע.[12] הבלוגים מספקים ניתוח משפטי קצר ו"ידידותי" יותר, אליו ניתן להגיע בקלות בחיפוש פשוט בגוגל. כך למשל, בעניין *Serdar Mohammed* שנדון בפני בית המשפט לערעורים באנגליה, בית המשפט ציטט מספר פוסטים מהבלוגים של EJIL:Talk! ו- Just Security.[13]

הבלוגים נבדלים מכתיבה אקדמית מסורתית גם במהירות הפרסום בהם. כתבי עת אקדמיים מפרסמים בדרך כלל מאמרים חודשים רבים ואף שנים לאחר כתיבתם, מה שמגביל את השפעתם בזמן אמת ואת דיוקם. לעומת זאת, פוסטים של בלוג הנכתבים תוך כדי התרחשות אירועים יכולים לשמש נקודת ייחוס ראשונית עבור קובעי מדיניות, עיתונאים או יועצי ממשל. כך למשל, הדווחית המיוחדת של האו"ם להוצאות להורג חוץ-שיפוטיות, מידיות ושרירותיות אנייס קלמאר, ציטטה מספר פוסטים מבלוגים בדוח האו"ם שלה על חיסול הגנרל האיראני קאסם סולימאני.[14] גם שירותי המחקר של הפרלמנט הגרמני מצטטים לעיתים קרובות פוסטים מבלוגים כשהם מנתחים את חוקיותן של פעולות צבאיות או בחירות של מדיניות.[15] בלוגים מאפשרים לחוקרים ולאנשי מקצוע לקיים דיונים בזמן אמת בסוגיות בוערות.

בהינתן התפקיד החשוב שממלאת הכתיבה האקדמית, הן בכתבי עת מסורתיים והן בבלוגים מואצים, ההדרה של השקפות פרו-ישראליות מתוך מניעים אידיאולוגיים מייצרת גוף מוטה של מחקר אקדמי העוין את זכויותיהם של ישראל והיהודים, שעם הזמן משכפל את עצמו.

2. הפליה אידיאולוגית ושמירת סף באקדמיה המשפטית

במשך עשרות שנים, מחקרים ביססו את ההיעדר הכללי של גיוון באקדמיה המשפטית. מחקר אמפירי משנת 1980 של דונה פוסום (Fossum) הראה שקרוב לשליש מכלל המרצים למשפטים קיבלו את תואריהם מאחד מחמישה בתי ספר בלבד - הרווארד, ייל, קולומביה, מישיגן ושיקגו - ועוד רבע למדו בחמישה-עשר בתי ספר אחרים.[16] בשנת 1991, בורתוויק (Bortwick) ושאו (Schau) אישרו בעיקרון

---

[11] J d'Aspremont, "In Defense of the Hazardous Tool of Legal Blogging" EJIL: Talk! Blog, 6 January 2011.

[12] ראו Dunleavy, P. (2014) "Shorter, better, faster, free: blogging changes the nature of academic research, not just how it is communicated", LSE Impact Blog. Available at: http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2014/12/28/shorter-better-faster-free/ (נדלה לאחרונה ביום 18.11.224).

[13] Serdar Mohammed & Others v Secretary of State for Defence; Yunus Rahmatullah & Iraqi Civilian Claimants v Ministry of Defence and Foreign and Commonwealth Office [2015] EWCA Civ 843, Court of Appeal (Civil Division), 30 July 2015 (paras 197, 208-209, 241)

[14] ראו "Use of Armed Drones for Targeted Killings: Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions", 29 June 2020, A/HRC/44/38

[15] Janik, R., 2021. Interpretive Community 2.0: How Blogs and Twitter Change International Law Scholarship. Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht/*Heidelberg Journal of International Law*, 81(3)

[16] Donna Fossum, "Law Professors: A Profile of the Teaching Branch of the Legal Profession", 5 *AM. B. FOUND. RES. J.* 501 (1980).

את ממצאיה של פוסום, תוך הדגשת "ההתרבות הפנים-מוסדית (inbreeding)" בבתי הספר למשפטים בארצות הברית.[17] ריצ'רד רדינג בחן את תהליכי הגיוס בבתי הספר למשפטים בין השנים 1996 -2000 , ומצא הרעה במצב הגיוון: שליש מהמרצים סיימו את לימודיהם בייל או בהרווארד, שני שלישים הגיעו משנים-עשר בתי הספר המובילים, ויותר מארבע חמישיות הגיעו מעשרים וחמישה בתי הספר המובילים.[18] ג'ורג' ויון (Yoon) מצאו כי בתי הספר למשפטים "ממשיכים לגייס למסלול הקביעות מרצים בעלי הכשרה וניסיון הזהים לסגל שכבר מכהן בקביעות...".[19] מק'קררי (McCrary) מצא כי נכון לשנת 2011, למעלה מרבע מהמרצים למשפטים החזיקו בתואר Ph.D., ולמעלה ממחצית שימשו כעוזרים משפטיים והיו חברי מערכת בכתבי עת משפטיים.[20] בעוד שרוב המחקרים הללו התמקדו בגיוון המוסדי, הגזעי והמגדרי באקדמיה, כמה מהם בחנו גם את הגיוון האידאולוגי. סטיבן טלס (Teles), בכתיבתו על עליית התנועה המשפטית השמרנית, מצא כי מרצים למשפטים בעלי השקפות שמרניות עודם במיעוט.[21] נלסון טען: "הליברלים, לרוב, עודם שולטים במוסדות ובהליכים של הלימודים הגבוהים בתחום המשפטים".[22] סטיוארט וטולי (Tolley) מצאו שבתי ספר למשפטים בעלי נטייה שמרנית זכו באופן עקבי להערכות אקדמיות נמוכות יותר מצד עמיתיהם בדירוג בתי הספר למשפטים של U.S. News and World Report.[23] פיליפ סקר חמישה מחקרים שנערכו בין שנות ה-90 לשנות 2010, שהראו כי קרוב ל-80% מהמרצים למשפטים הזדהו כדמוקרטים.[24] יתרה מזאת, המחסור במרצים למשפטים בעלי השקפות שמרניות היה בולט אף יותר בתפקידים שבתחום המשפט הציבורי.[25] בוניקה (Bonica) ואחרים מצאו כי רק 15% מהמרצים למשפטים היו בעלי השקפות שמרניות, לעומת 35% מעורכי הדין באופן כללי.[26]

להומוגניות אידאולוגית יש מספר השלכות שליליות על המחקר האקדמי. ראשית, היא יוצרת "תיבת תהודה", בה הטיות קיימות מתחזקות ומוגברות.[27] כפי שציין קאס סונסטיין (Cass Sunstein) : "כאשר אנשים משוחחים עם אחרים בעלי דעות דומות, הם נוטים להעצים את השקפותיהם הקיימות כבר, והם עושים זאת באופן שמצמצם את הגיוון הפנימי שלהם".[28] שנית, סוג כזה של חשיבת-עדר (groupthink) מבטיח שסטודנטים אינם נחשפים לדעות מתחרות. סטודנטים המחזיקים בדעות "לא פופולריות" ייטו פחות לשתף אותן בפומבי, וכך נשללת מסטודנטים אחרים ההזדמנות להתמודד עם טיעוני-נגד.[29] לבסוף,

---

[17] Robert J. Borthwick & Jordan R. Schau, "Gatekeepers of the Profession: An Empirical Profile of the Nation's Law Professors", 25 *U. MICH. J.L. REFORM* 191, 236 (1999).

[18] Richard E. Redding, "'Where Did You Go to Law School?' Gatekeeping for the Professoriate and Its Implications for Legal Education", 53 *J. LEGAL EDUC.* 594 (2003).

[19] Tracey E. George & Albert H. Yoon, "The Labor Market for New Law Professors", 11 *J. EMPIRICAL LEGAL STUD.* 1, 38 (2014).

[20] Justin McCrary et al., "The Ph.D Rises in American Law Schools, 1960-2011: What Does It Mean for Legal Education?", *J. LEGAL EDUC*

[21] Steven Teles, **The Rise Of The Conservative Legal Movement: The Battle For Control Of The Law** 175, 273 (2008).

[22] William E. Nelson et al., "The Liberal Tradition of the Supreme Court Clerkship: Its Rise, Fall, and Reincarnation?", 62 *VAND. L. REV.* 1749, 1798 (2009).

[23] Monte N. Stewart & H. Dennis Tolley, "Investigating Possible Bias: The American Legal Academy's View of Religiously Affiliated Law Schools", 54 *J. LEGAL EDUC.* 136, 137 (2004)

[24] Phillips, James C. "Why Are There So Few Conservatives and Libertarians in Legal Academia: An Empirical Exploration of Three Hypotheses." *Harv. JL & Pub. Pol'y* 39 (2016): 162.

[25] שם.

[26] Bonica, Adam, et al. "The legal academy's ideological uniformity." *The Journal of Legal Studies* 47.1 (2018): 1- 43.

[27] Whittington, Keith E. "The value of ideological diversity among university faculty." *Social Philosophy and Policy* 37.2 (2020): 90-113. ראו Phillips, p. 204.

[28] Cass R. Sunstein, **Going To Extremes: How Like Minds Unite And Divide** 8 (2009).

[29] Phillips, p. 205.

המעגל של "גילוי עריות אינטלקטואלי" חוזר על עצמו, שכן סטודנטים שמרנים נהנים מפחות הזדמנויות לחונכות מצד מרצים בעלי השקפות דומות, מה שמצמצם עוד יותר את סיכוייהם להשתלב באקדמיה.[30]

3. פני התחום בעבר

מצב הדיסציפלינה כיום שונה מאשר בעבר. במשך עשרות השנים שלאחר מלחמת ששת הימים, השאלות המשפטיות הגרעיניות סביב סכסוכים – מעמד הטריטוריות, משמעותה של ההגדרה העצמית, משקל הכיבוש בזמן מלחמה – נדונו באופן ישיר בכתבי העת המובילים של התחום, על ידי חוקרים שהגיעו למסקנות סותרות והתעמתו זה עם נימוקיו של זה, ולא עם השאלה האם החוקר השני לגיטימי. משפטנים בכירים ומוערכים כמו יוליוס סטון, נתן פיינברג, סטיבן שוובל (Schwebel) ויוג'ין רוסטו (Rostow) פרסמו בכתבי עת בולטים מאמרים התומכים בזכויותיה הטריטוריאליות של ישראל לשטחים הכבושים החדשים.[31]

הדינמיקה הזו לא הייתה מוגבלת למשפטנים שתומכים בעמדתה של ישראל. בשנת 1994, אנטוניו קססה (Cassese) – משפטן בין-לאומי א-פוליטי ששימש מאוחר יותר כנשיא הראשון של בית הדין הפלילי הבין-לאומי ליוגוסלביה לשעבר – פרסם בכתב העת *European Journal of International Law* מאמר בשם "הסכם ישראל-אש"ף והגדרה עצמית", בו טען שהצהרת העקרונות של 1993 באופן לוגי הניחה מראש שהגדרה עצמית חיצונית של הפלסטינים תגיע במרוצת הזמן – קריאה אוהדת הרבה יותר כלפי מעמד המדינה הפלסטינית מזו שהייתה מקובלת על רבים מעמיתיו.[32] אף על פי כן, המאמר של קססה לא נחשב שערורייתי בגלל שלקח ברצינות את הטענה הפלסטינית; היחס אליו היה כאל תרומה לשאלה משפטית פתוחה. מלקולם שו, מומחה בריטי בולט למשפט בין-לאומי, טען לעומתו ולעומת אחרים את טענותיו הוא לאישוש זכויות היהודים תחת המנדט הבריטי על פלשתינה, כמו גם אי קיומו של מעמד מדינה לישות הפלסטינית באותה עת.[33]

גם הבלוגים הבין-לאומיים, על אף היותם ביקורתיים באופן כללי כלפי מדיניות ישראלית, פרסמו דעות חשובות שקראו תיגר על האורתודוקסיה האנטי-ישראלית. בדצמבר 2012, הבלוג של EJIL!Talk פרסם מאמר של לירון ליבמן, בעבר ראש חטיבת הדין הבין-לאומי בצה"ל, שהשיב לטענות על מעמד המדינה של הישות הפלסטינית.[34] הבלוג Opinio Juris פרסם במאי 2020 כתבה של ג'ונתן טורנר, עורך דין

---

[30] Phillips, p. 206.

[31] Julius Stone, **The Middle East under Cease-Fire** 6 (1967); Quincy Wright, "Legal Aspects of the Middle East Situation", 33 *Law & Contemporary Problems* 5, 27 (1968); Nathan Feinberg, **The Arab-Israel Conflict in International Law: A Critical Analysis of the Colloquium of Arab Jurists in Algiers** 114–15 (1970);
Stephen M. Schwebel, "What Weight to Conquest?", 64 *Am. J. Int'l L.* 344, 346 (1970);
Eugene V. Rostow, "Legal Aspects of the Search for Peace in the Middle East", 64 *Proc. Am. Soc'y Int'l L.* 80 (1970).

[32] Cassese, Antonio. "The Israel-PLO Agreement and Self-Determination." *Eur. J. Int'l L.* 4 (1993): 564.

[33] ראו Shaw, Malcolm. "The League of Nations mandate system and the Palestine Mandate: what did and does it say about international law and what did and does it say about Palestine?." *Israel Law Review* 49.3 (2016): 287-308; Shaw, Malcolm N. "The Article 12 (3) Declaration of the Palestinian Authority, the International Criminal Court and International Law." *Journal of International Criminal Justice* 9.2 (2011): 301-324.

[34] Liron Libman, "Palestine, When is Your Birthday?", EJIL: Talk! (Dec. 5, 2012), https://www.ejiltalk.org/palestinewhen-is-your-birthday/.

בריטי ויו"ר העמותה UK Lawyers for Israel, שטען לזכויותיה של ישראל על כל שטחי פלשתינה המנדטורית תחת הדין של *uti possidetis juris*.[35]

4. "האקדמאי של האימפריה", והמשפט הבין-לאומי ככלי של אנטישמיות

ההדרה השיטתית של נקודות מבט יהודיות וציוניות מכתיבה משפטית-אקדמית נושאת עמה השלכות מרחיקות לכת עבור שלמותו של המשפט הבין-לאומי, ועבור הגיוון בשיח האקדמי. הדרה זו, המושרשת בהטיות אנטיציוניות בעלות ממדים אנטישמיים, משקפת את הדחיקה לשוליים של קולות מיעוט, אותה פרקטיקה שביקר ריצ'רד דלגאדו (Delgado) במאמרו פורץ-הדרך משנת 1984 "האקדמאי של האימפריה" (The Imperial Scholar).[36] דלגאדו טען כי השליטה של קבוצה קטנה והומוגנית של חוקרים גברים לבנים בספרות העוסקת בזכויות האזרח, דיכאה נקודות מבט של מיעוטים, החלישה את הסנגוריה למען שוויון זכויות, והנציחה פסיביות אינטלקטואלית בקרב הקבוצות המודרות. באופן דומה, דחיקת חוקרים יהודים וציונים לשולי הכתיבה המשפטית-אקדמית הבין-לאומית מעוותת נורמות משפטיות, פוגעת בחופש האקדמי, ושוחקת את עקרונות החקירה הפתוחה החיוניים לקיומה של אקדמיה משפטית יציבה.[37]

במענה לטענה שבסופו של יום מאמרים משפטיים הם בלתי מזיקים, דלגאדו הדגיש שבתי משפט ושופטים מצטטים אותם ומסתמכים עליהם. "פעולות בתי המשפט משפיעים בוודאי בחברה שלנו. יתירה מכך, מה שאומרים הפרופסורים למשפטים במאמריהם הכתובים למשעי תורם לאקלים המשפטי, לתרבות. רעיונותיהם נקראים ונידונים על ידי מחוקקים, מדינאים, ותלמידיהם. הם משפיעים על מה שקורה בבתי המשפט, כיתות הלימוד למשפטים, ולשכות המחוקקים. יש עוצמה לאידיאולוגיות – נקודות המבט על העולם. הן מגבילות שיח. הן גם מאפשרות למעמד השליט לשמר ולהצדיק את עליונותם שלהם. הפרופסורים למשפטים באוניברסיטאות המובילים וכתיבתם תורמים לאידיאולוגיות אותן המעמד יוצר ובהן מאמין. כתיבתם אינה בלתי מזיקה; יש לה מידה רבה של השפעה".[38]

השיח של משפט בין-לאומי התגבש כאחד הכלים המשמעותיים ביותר לדה-לגיטימציה ולבידוד של מדינת ישראל.[39] ישראל מואשמת באופן סדיר בהפרות חמורות של המשפט הבין-לאומי, ובכלל זה רצח-עם, אפרטהייד ופשעי מלחמה. להפרות אלו השלכות ישירות במישור המשפט הבין-לאומי, כגון הטלת סנקציות והעמדת מבצעים לדין. במישור השיח הציבורי, ההאשמות ברצח-עם משמשות להצדקת הפליה נגד ישראלים ויהודים, שנתפסים כשותפים לרצח-עם. רבות מההאשמות הללו מסתמכות על טענות כוזבות בדבר קונצנזוס של מומחים.[40] כמובן, קונצנזוס זה נוצר באופן מלאכותי, כתוצאה מחוסר היכולת של קולות המבקרים עמדות אלו להתפרסם בכתבי עת ובבלוגים העוסקים במשפט בין-לאומי. מעגל הפרסומים וההפניות הקובעים את אשמתה של ישראל בפשעים בין-לאומיים מקנה לגיטימציה לניצול המשפט הבין-לאומי ומוסדותיו, כדוגמת בית הדין הפלילי הבין-לאומי ובית הדין הבין-לאומי לצדק, ככלי נשק נגד ישראל והישראלים.

---

[35] Jonathan Turner, "Jurisdiction in Palestine: What the ICC Prosecutor Did Not Say in Her Response …", Opinio Juris (May 9, 2020), https://opiniojuris.org/2020/05/09/jurisdiction-in-palestine-what-the-icc-prosecutor-did-not-say-inher-response/.

[36] Delgado, Richard. "Imperial scholar: Reflections on a review of civil rights literature." *U. Pa. L. Rev.* 132 (1983): 561.

[37] שם, בע"מ 567.

[38] שם, בע"מ 573.

[39] ראו Steinberg, Gerald. "NGOs, soft power and demonization in the 'lawfare' strategy." *Justice*, Winter 2011 48 (2011): 5-9.

[40] https://arabcenterdc.org/resource/the-growing-consensus-over-israels-genocide-in-gaza/

5. הציונות כרוע ייחודי

דייוויד הירש, סוציולוג ומומחה לאנטישמיות, מסביר את התפקיד של המונח "ציונות" בשיח האנטישמי. האנטיציונות מתייגת את הציונות כמושג מהותני, וכופה עליה הבניה מוקדמת של גזענות (או את שיאה של הגזענות). "ה'ציונות' שמולה האנטיציונות מגדירה את האידאולוגיה שלה היא פרי דמיונם שלהם; והיא גם יונקת מדימויים ואלמנטים אנטישמיים מוקדמים יותר. אותה הציונות, כלומר הגזענות, כלומר האפרטהייד, המסמלת כל דבר רע בעולם, היא המצאה של האנטיציונים, ויש לה קשר צדדי בלבד להיסטוריה ולמציאות האמתיות של הציונות, או אל הדרכים שבהן יהודים אמתיים מתייחסים לישראל".[41] על ידי הגדרת הציונות גזענית או רצחנית באופן מוחלט או מהותי, בניגוד לדרך שבה מבינים אותה כלל היהודים הציונים, נוצרת הלגיטימציה המוסרית והאינטלקטואלית להדרת הגזענים הציונים, קרי; היהודים.

רוב הכתיבה האקדמית הפועלת על פי הנחת היסוד הזו לא מצהירה עליה במפורש, אלא מותירה אותה מוטמעת כהנחת רקע ולא כמסקנה מנומקת. מאמרו של רביע אגבריה, "לקראת הנכבה כמושג משפטי" ("Toward Nakba as a Legal Concept"), שהתפרסם בכתב העת *Columbia Law Review* במאי 2024, משמעותי בדיוק מפני שהוא אינו משאיר את הנחת היסוד הזו בלתי מוצהרת. למעשה, זהו מאמר שבו ההנחות הבלתי-מוצהרות של התחום הופכות מפורשות ודוקטרינריות, על דפיו של אחד מכתבי העת המשפטיים (בעריכת סטודנטים) הנחשבים והיוקרתיים ביותר בארצות הברית.[42] הבניית ההגדרה העצמית היהודית כצורה של גזענות, או כמקבילה לפשעים הגרועים ביותר של העת המודרנית — קולוניאליזם, אפרטהייד ונאציזם — מספקת את ההצדקה האידאולוגית להפליה של יהודים. היסטוריית הפרסום של המאמר מחזקת טענה זו. כפי שהודתה בהמשך מועצת העורכים של *Columbia Law Review* עצמה, המאמר הוזמן מראש, לא היה נתון להליך הביקורת הרגיל של כתב העת, ונשמר בסוד מרוב הסטודנטים עורכי כתב העת עד זמן קצר לפני פרסומו - הליכים השונים באופן בולט מ"הבחינה המופרזת", הדחיות המזורזות, והדרישות לתיקונים שעמם נאלצו להתמודד מאמרים בעלי עמדה פרו-ישראלית, כפי שמתועד בהמשך מאמר זה.[43] הניגוד הזה מלמד רבות: טיעון הבנוי על ההנחה המפורשת שהציונות היא אידאולוגיה של רצח-עם, בדומה לנאציזם, זכה למסלול מהיר שטיעונים הבנויים על הנחות מתונות ומבוססות אמפירית הרבה יותר, לא זכו לו.

אגבריה פותח בטענה שריבוי הפשעים כביכול של ישראל נגד הפלסטינים מתועב כל כך עד ש"אין בחוק את השפה שאנו זקוקים לה כה נואשות כדי לתפוס במדויק את הדיכוי הפלסטיני בשלמותו".[44] הנכבה, שממוסגר כסבל המתמשך של הפלסטינים תחת התנועה הציונית, היא רוע היסטורי ייחודי, שווה-ערך לשואה ולאפרטהייד בדרום אפריקה.[45] הנכבה היא פשע כה מפלצתי עד שאפילו המושגים המשפטיים של כיבוש, אפרטהייד, ורצח-עם אינם יכולים להכיל אותו.[46] פשיעתה של ישראל כלפי הפלסטינים היא כל אלה ואף הרבה מעבר לכך. על פי אגבריה, הציונות עצמה היא, במהותה, הנכבה.[47] מדינת ישראל נוסדה בשנת 1948, כאשר לדבריו "ארגונים מעין-צבאיים ציוניים" גירשו וטבחו מאות אלפי פלסטינים.[48]

---

[41] Hirsh, David. "How the Word “Zionist” Functions in Antisemitic Vocabulary." *Journal of Contemporary Antisemitism* 4.2 (2021): 4

[42] ראו Hirsh, “How the Word “Zionist” Functions in Antisemitic Vocabulary”

[43] https://freebeacon.com/wp-content/uploads/2024/06/Letter-to-CLR-students.pdf.

[44] Eghbariah, ע"מ 888.

[45] שם, בע"מ 900.

[46] שם, בע"מ 932.

[47] שם, בע"מ 901.

[48] שם.

במילותיו שלו, "בדיוק כפי שהאידאולוגיה הנאצית הובילה לשואה, והלאומנות של האפריקנרים חוללה את האפרטהייד, כך גם הציונות הולידה את הנכבה".[49]

לשיטתו של אגבריה, הציונות נולדה מתוך "שאלת היהודים" האירופית - המאבק החברתי הרווח סביב מקומם של היהודים במדינות הלאום המודרניות של אירופה. הציונות עצמה הפנימה הנחות יסוד אנטישמיות אירופיות, בהן הטענה שהיהודים "אינם שייכים לאירופה", והקריאה שיתיישבו מחדש במקום אחר.[50] הרצל, מייסד התנועה הציונית, ביקש להגדיר מחדש את היהודים – שהיו עד אז קבוצה דתית או תרבותית – כעם.[51] כפי שהציונים קיבלו את הדיכוטומיה שבין אירופי ליהודי, כך הם שחזרו בהמשך את אותה הפרדה זהותית בין יהודי לערבי.[52] אף שארץ ישראל/פלסטין הייתה האפשרות המועדפת על התנועה הציונית, היא שקלה גם התיישבות יהודית בארגנטינה ובאפריקה.[53] מאז ראשיתה, הציונות ביקשה לגרש ולנשל באלימות את הערבים הפלסטינים הילידים, כדי לפנות מקום להתיישבות יהודית.[54]

אגבריה מסיים את מאמרו בקריאה לבטל באופן מוחלט את הריבונות המדינית היהודית. הוא חוזר על מוטיבים נדושים, על הטענה שהיהודים לא הפנימו את הלקח המוסרי מהשואה, ועל הטיעון ש"קבוצת קרבן יכולה בקלות להפוך לתוקף".[55] כמו שהיהודים היו הסמל של רוע אבסולוטי ואוניברסלי במסגרת האנטישמיות המסורתית,[56] כך "עבור נדכאי העולם, פלסטין היא המראה בה הם רואים את בבואתם שלהם במאבקם לשחרור מלא מכבלי הקולוניאליזם".[57]

אגבריה מסתמך על עיוות יסודי של ההיסטוריה ושל התפיסה העצמית היהודית. למעשה, הלאום היהודי היה מאפיין קבוע של הזהות היהודית, מימי התנ"ך ועד ימינו אלה.[58] התנ"ך מתאר את העם היהודי כעם, המאוחד על ידי מוצא אתני משותף, טריטוריה מובטחת על ידי האל, חוק וברית מחייבים, והיסטוריה משותפת המבוססת על האבות, יציאת מצרים והנדודים במדבר.[59] לאורך תקופת בית שני, המשיכו היהודים לקוות לעצמאות לאומית ולתקומה, חופשיים משליטה זרה. דבקותם בכתב העברי הקדום, בשפה העברית ובלוח שנה ייחודי מדגישה את תודעתם הלאומית.[60] בימי הביניים, פיתחו היהודים אתוס של "גלות" - הוצאה בכפייה מארצם. תפילות, פולחנים וטקסטים יהודיים הדגישו את התקווה המשיחית לתקומה לאומית ולגאולה בארץ ישראל. התקיימה הגירה מונית מתמשכת של קהילות יהודיות מהתפוצות אל המולדת.[61] בניגוד לטענת אגבריה, דווקא ההזדהות העצמית היהודית כקבוצה דתית בלבד היא החידוש ההיסטורי, שצמחה בעיקר בגרמניה של המאה ה-19.[62]

---

[49] שם, בע"מ 906.
[50] שם, בע"מ 908.
[51] שם.
[52] שם, בע"מ 914.
[53] שם, בע"מ 909-910.
[54] שם, בע"מ 916.
[55] שם, בע"מ 990. התופעה הזו ידועה בתור "היפוך שואה". ראו Klaff, Lesley. "Holocaust inversion." *Israel studies* 24.2 (2019): 73-90; Klaff, Lesley. "Holocaust Inversion and contemporary antisemitism." **Mapping the New Left Antisemitism**. Routledge, 2023. 141-144; Wistrich, Robert Solomon. "Antisemitism and Holocaust Inversion." *Antisemitism Before and Since the Holocaust: Altered Contexts and Recent Perspectives* (2017): 37-49.
[56] Smith, David Norman. "The social construction of enemies: Jews and the representation of evil." *Sociological Theory* (1996): 203-240.
[57] Eghbariah, ע"מ 989.
[58] ראו **מהתנ"ך ועד מדינת היהודים : גלגולי הלאומיות היהודית והפולמוס הישראלי**, אסף מלאך, ידיעות ספרים (2019).
[59] מלאך, ע"מ 207.
[60] מלאך, ע"מ 247.
[61] מלאך, ע"מ 311.
[62] Laquer ע"מ 16.

הציונות גם לא הייתה תגובה לאנטישמיות גרידא. כפי שמתאר בצבעים חיים שלמה אבינרי, המודרניזציה הובילה לריסוק הקהילה היהודית המסורתית. האמנציפציה דרשה מהיהודים למצוא דרכים חדשות לבטא בהן את זהותם הלאומית והקולקטיבית. כדבריו:

"כך, הן הליברליזם והן הלאומיות הולידו ביהודים אלו את ניצניה של מודעות עצמית חדשה, שאיננה מתנסחת עוד במונחים דתיים, אלא צומחת בד בבד עם התגבשותה של לאומיות מודרנית חילונית באירופה. התפתחות הספרות העברית של בני ההשכלה היהודית הייתה הצעד הראשון בדרך זו. אחריו הגיעה הציונות הפוליטית של י.ל. פינסקר, תיאודור הרצל ומקס נורדאו, ולא בכדי תופעה חוזרת בין מייסדי הציונות המודרנית הללו היא היעדר רקע מסורתי ודתי. הם היו במקום זאת התוצרים של השכלה אירופאית, חדורים ברעיונות אותו דור של אנשי רוח אירופיים. למצוקתם לא היה אופי כלכלי או דתי; הם נענו – כפי שנענו מנהיגים שחורים באמריקה מאה שנה לאחר מכן – לאתגר של זהותם, בחיפוש שורשים, בקניית כבוד עצמי בחברה שניתקה אותם ממורשתם המסורתית והדתית מבלי להעניק להם ושכמותם תשובות מספקות לחיפושם זה".[63]

אגבריה רומז שבגלל קבלת ההיגיון האנטישמי בדבר יציאת היהודים מאירופה, הציונות עצמה היא צורה של אנטישמיות. לאמיתו של דבר, מבין כל התנועות היהודיות השונות של המאות ה-19 וה-20, הציונים היו בעלי התפיסה הצלולה ביותר באשר לסכנות שהציבה האנטישמיות המודרנית ליהדות אירופה.[64] הציונות החלה כתנועה שנועדה להציל את יהודי אירופה, אם כי באופן אירוני, היא השיגה ריבונות מדינית רק לאחר שכבר היה מאוחר מדי, כשהגרמנים ומשתפי הפעולה עמם כבר רצחו שני שליש מיהדות אירופה.

יהיה אשר יהיה טיבן של טענותיו ההיסטוריות הספציפיות של אגבריה ביחס לשנת 1948 – טענות עליהן חולקים היסטוריונים רציניים[65]– מוקד הדיון המרכזי שלו הוא בהגדרה העצמית הלאומית היהודית, לא כטענה שנויה במחלוקת אחת מני רבות, אלא כדוגמה לרוע הפרדיגמטי של המאה העשרים. השוואה מפורשת כזו בין ייסודה של כל תנועה לאומית אחרת לבין הנאציזם הייתה נחשבת לפסולה מיסודה ברוב שדה הכתיבה המשפטית-אקדמית, ולא לבסיס לפרסום מזורז בהזמנה מיוחדת בכתב עת מוביל. מאמרו של אגבריה הוא רק אחד הביטויים המפורשים להטיה האנטיציונית העוינת והמבזה הרווחת בכתיבה המשפטית-אקדמית של המשפט הבין-לאומי. הוא ממחיש כיצד סטריאוטיפים מהותניים וא-היסטוריים ביחס ללאום היהודי מצדיקים את הדרתם של חוקרים יהודים מתחום המשפט הבין-לאומי.

6. מקרה בוחן: בלוג Opinio Juris

ההדרה השיטתית של קולות ציוניים, הנתמכת בממדיה האנטישמיים של האנטיציונות, אינה מצטמצמת לחוקרים בודדים בלבד, אלא משתרעת גם על פני פלטפורמות המעצבות את השיח המשפטי הבין-לאומי. בלוגים מקוונים, שזכו לשבח בשל נגישותם ומיידיותם, אינם חסינים מפני ההטיות האידאולוגיות שחדרו

---

[63] שלמה אבינרי, **The making of modern Zionism: The intellectual origins of the Jewish state**, Hachette UK, 2017.p.11.

[64] ראו למשל את הערתו של הרצל ביומן: "אין אני יכול לשער את המראה ואת הצורות אשר הענין יקבל. האם תהי זאת הפקעה מכח־מהפכה מלמטה, או האם תהי זאת החרמה מכח־ריאקציה מלמעלה? האם יגרשונו? האם ירצחונו? אני משער את כל הצורות האלה ביחד ועוד אחרות." מתוך תיאודור הרצל, **ספרי הימים כרך א**, תרגום ועריכה אשר ברש, (הוצאת מצפה: 1928).

[65] Morris, Benny. **1948: The First Arab-Israeli War**. Yale University Press. P.116-121, 138-139, 140-147, 147-155, 164-166; Shapira, Anita. **Israel : A History**. Chicago: Brandeis University Press, 2012. P.185.

לאקדמיה המשפטית. הבלוג Opinio Juris, במה בולטת לכתיבה משפטית-אקדמית בתחום המשפט הבין-לאומי, ממחיש כיצד הפליה אנטיציונית יכולה לחלחל למרחבים אקדמיים, לעצב בשקט נרטיבים ולדחוק לשוליים נקודות מבט יהודיות. בחינת הפרקטיקה הנוהגת בו חושפת כיצד פלטפורמות מסוג זה תורמות לעיוות הרחב יותר של המשפט הבין-לאומי, ומנציחה את ההטיות הפוגעות בהגינות האקדמית.

הבלוג של Opinio Juris הוא אחד המובילים בתחום המשפט הציבורי הבין-לאומי, ויש לו טביעת רגל אקדמית משמעותית.[66] על פי הצהרת הייעוד שלו, הבלוג מעדיף מגוון נקודות מבט, ו" במיוחד מקדם בברכה טורי אורח של נשים וכותבים מה'דרום הגלובלי'".[67] חיפוש של "Opinio Juris blog" ב-Google Scholar מעלה 321 ציטוטים של הפלטפורמה.[68] למרות זאת, יש לבלוג הטיות מוסדיות נגד עמדות פרו-ישראליות. לפני מספר שנים, הבלוג התקשר עם וועדת המשפטנים הבין-לאומית (International Commission of Jurists), ארגון המקדם באופן עקבי העמדה לדין של בכירים ישראלים.[69] באוגוסט 2024, וועדת המשפטנים הבין-לאומית הגישה תזכיר לבית הדין הפלילי הבין-לאומי כידידת בית המשפט, בטענה שלבית הדין יש סמכות שיפוט טריטוריאלית על פשעים שבוצעו בידי אזרחים ישראלים במדינה פלסטינית נטענת.[70] עוינותו של Opinio Juris כלפי ישראל כוללת גם חוקרים ישראלים. מאז הטבח שביצע חמאס באזרחים ישראלים בשבעה באוקטובר 2023, הבלוג חצה בגלוי את הגבול אל האדרת מעשי טרור נגד ישראל.

ביום 10 באוקטובר 2023, פרסם Opinio Juris נספח שהוסיף ד"ר מוחסן אל-עטאר לראיון שנערך עם הפרופסורית נורה עריקאת לפני מתקפת השבעה באוקטובר.[71] בתוספת זו, אל-עטאר גימד את ההתקפה הרצחנית על קהילות אזרחים ישראלים בכינוי "התקפת-נגד", והוסיף במכבסת מילים: "כפי שהעיר פאנון בתחכום, 'דה-קולוניזציה היא תמיד תופעה אלימה', שכן הקולוניאליסט 'אינו מוותר על שללו בקלות'..." עבור אל-עטאר, רצח מאות משפחות ישראליות בבתיהן וצעירים בפסטיבל מוזיקה הוא פשוט מחיר הדמים של דה-קולוניזציה. בנספח אל-עטאר גם קישר באהדה למאמר שתיאר את ההתקפה במילות שבח: "הישג מרשים הרבה יותר [מאשר מלחמת 1973]... מעלה על הדעת את עוזו של דוד המקראי במאבקו נגד הענק גולייתי".

אותו מאמר התייחס בביטול לתמיכה המערבית בקורבנות הטרור הפלסטיני: "דגל ישראל הוקרן על שער ברנדנבורג בברלין בערב ה-7 באוקטובר, בתצוגה מבזה של התרפסות בפני מדינת ישראל, סימן ההיכר

---

[66] Abhijeet Shrivastava & Aryaman Kapoor, "Who Reads International Law Blogs? Tracing Country-Specific Footprints", OPINIO JURIS (Jan. 23, 2023), https://opiniojuris.org/2023/01/23/who-reads-international-law-blogstracing-country-specific-footprints/

[67] https://opiniojuris.org/contribution-policy/

[68] לנתונים המלאים לגבי ציטוט, ראו Google Scholar Search Results for "Opinio Juris blog", GOOGLE SCHOLAR, https://scholar.google.com/scholar?start=0&q=%22Opinio+Juris+blog%22&hl=en&as_sdt=0,5 (נדלה לאחרונה ב-13.11.2024).

[69] "Palestine-Israel: ICC Prosecutor's Application for Arrest Warrants Is a Significant Step Towards Addressing Impunity in the Gaza Conflict", *INT'L COMM'N JURISTS* (Aug. 2024), https://www.icj.org/palestine-israel-iccprosecutors-application-for-arrest-warrants-is-a-significant-step-towards-addressing-impunity-in-the-gaza-conflict/.

[70] Brief of Int'l Comm'n Jurists as Amicus Curiae Supporting Jurisdiction, Situation in the State of Palestine, ICC01/18 (Int'l Crim. Ct. Aug. 2024).

[71] Mohsen al-Attar, "Reimagining Palestine in TWAIL Scholarship: A Conversation with Noura Erakat", OPINIO JURIS (Oct. 10, 2023), https://opiniojuris.org/2023/10/10/reimagining-palestine-in-twail-scholarship-aconversation-with-noura-erakat/.

הרגיל של החיפוש הגרמני אחר פדיון מוטעה מפשעי הנאצים נגד יהודי אירופה, בצורת תמיכה בפשעיה של ישראל נגד הפלסטינים".[72] מאוחר יותר הנספח תוקן, אך עדיין ניתן למצוא אותו ברשת.[73]

בעקבות הביקורת, הנספח עבר ערכיה מינימלית, כשהוא מכנה ישראלים "קולוניאליסטים", ושוב מקשר למאמר שחוגג במפורש את מתקפת השבעה באוקטובר ומכנה את הישראלים בבוז "מתנחלים", תוך נרמול, למעשה, של האלימות נגדם: "ואז, יום אחד, ההנהגה הנבחרת בעזה מתחילה להשיב מלחמה. הם פורצים מכלאם הפתוח, חוצים את הגבול הדרומי של ישראל, ופוגעים ביעדים צבאיים ובאוכלוסיות מתנחלים".[74] אם נותר ספק באשר לתמיכה של אל-עטאר בטבח, הוא גם העלה ציטוט בבוקר השבעה באוקטובר, בפוסט ל-X שנמחק: "החלטת האו"ם A/RES/33/24 מיום 29 בנובמבר 1978: מאשרת מחדש את הלגיטימיות של מאבק העמים לעצמאות, שלמות טריטוריאלית, אחדות לאומית ושחרור משליטה זרה וכיבוש זר בכל האמצעים הזמינים, ובמיוחד מאבק מזוין".[75]

ביום 11 בנובמבר 2023, Opinio Juris פרסם מאמר של ראלף ווילד (Wilde), שטען כי לישראל לא עומדת זכות תקפה להגנה עצמית מפני התקפות חמאס. לשיטתו, אל מול פלישת אלפי מחבלי חמאס ומעשי הרצח והחטיפה של מאות מאזרחיה, האפשרות המשפטית היחידה שעמדה בפני ישראל הייתה להכריז על הפסקת אש ולסגת באופן חד-צדדי מעזה, מהגדה המערבית ומירושלים המזרחית (ואין זה משנה שישראל כבר הוציאה את כל אזרחיה וכוחות הביטחון שלה מעזה עוד בשנת 2005).[76] למיטב ידיעתי, השאלה אם למדינה יש זכות להגנה עצמית לאחר פלישה או התקפה לא הועמדה מעולם בספק רציני, מלבד במקרה של ישראל. סעיף 51 לאמנת האו"ם מעניק את הזכות "האינהרנטית" להגנה עצמית מפני "התקפה מזוינת".[77] הזכות להגנה עצמית אינה מוגבלת להגנה מפני התקפה של מדינה, אלא חלה גם על התקפה של ארגון טרור כמו חמאס. הדבר עולה בבירור מהפרקטיקה הכללית של הקהילה הבין-לאומית, כפי שהתגבשה במלחמה בארגוני טרור כמו אל-קאעידה ודאע"ש.[78]

טענתו של ווילד היא אפוא טענה בחוסר תום לב, שמעולם לא הועלתה ברצינות כלפי אף מדינה אחרת מלבד ישראל. יש להוסיף ולציין כי קווין הלר, העורך הראשי של הבלוג, סירב בתחילה לחשוף את ניגוד העניינים של ווילד, שכיהן כיועץ המשפטי של אש"ף ושל ארגון אל-חאק, וזאת בניגוד חריף לביקורת

---

[72] Gilbert Achcar, "On Hamas' October Offensive" (Oct. 8, 2023), https://gilbert-achcar.net/on-hamas-octoberoffensive.

[73] Ted Folkman, "What Are International Law Blogs Saying About the War in Israel?", LETTERS BLOGATORY (Oct. 10, 2023), https://lettersblogatory.com/2023/10/10/what-are-international-law-blogs-saying-about-the-war-inisrael/.

[74] Tariq Ali, "Uprising in Palestine", NEW LEFT REV. (Oct. 9, 2023), https://newleftreview.org/sidecar/posts/uprising-in-palestine.

[75] Shereshevsky, https://www.justsecurity.org/90358/a-plea-to-the-international-law-community-on-de-humanizingand-the-october-7th-atrocities/.

[76] Ralph Wilde, "Israel's War in Gaza Is Not a Valid Act of Self-Defence in International Law", OPINIO JURIS (Nov. 9, 2023), https://opiniojuris.org/2023/11/09/israels-war-in-gaza-is-not-a-valid-act-of-self-defence-in-internationallaw/.

[77] U.N. Charter art. 51.

[78] ראו Letter from John D. Negroponte, U.S. Permanent Representative to the U.N., to President of the Security Council (Oct. 7, 2001), U.N. Doc. S/2001/946; Letter from Stewart Eldon, U.K. Chargé d'Affaires to the U.N., to President of the Security Council (Oct. 7, 2001), U.N. Doc. S/2001/947; Michael P. Scharf, "How the War Against ISIS Changed International Law", 48 *CASE W. RES. J. INT'L L.* 41 (2016); Daniel Bethlehem, "Self-Defense Against an Imminent or Actual Armed Attack by Nonstate Actors", 106 *AM. J. INT'L L.* 770, 775-77 (2012); Elizabeth Wilmshurst, "The Chatham House Principles of International Law on the Use of Force in Self-Defence", 55 *INT'L & COMP. L.Q.* 963, 969 (2006); Nico Schrijver & Larissa Van Den Herik, "Leiden Policy Recommendations on Counter-terrorism and International Law", 57 *NETH. INT'L L. REV.* 531, 537 (2010).

שהטיח הלר עצמו בשנת 2021 בבלוג EJIL:Talk!, על שלא גילה שכותב פוסט מתגורר ביישוב ישראלי שבמחלוקת.[79]

באוגוסט 2024 פרסם Opinio Juris פוסט של מריאם ג'משידי (Maryam Jamshidi) שכותרתו "חיסול חמאס כביסוס לכוונה לרצח עם" (The Extermination of Hamas as Establishing Genocidal Intent).[80] בפוסט נטען כי מטרת המלחמה של ישראל, חיסולו של ארגון הטרור חמאס, היא כשלעצמה הוכחה לכוונה לבצע רצח-עם בפלסטינים ברצועת עזה. לפי ג'משידי, רצח-העם הנטען שביצעה ישראל כולל את חיסול ההנהגה האזרחית של החמאס ואת אנשי אכיפת החוק שלו. בנוסף, השמדת צבאו של חמאס תותיר את הפלסטינים "חסרי הגנה" מול המתקפה הצבאית של ישראל.

הטיעון של ג'משידי הוא מלכוד 22 לוגי, שבו תקיפותיה של ישראל נגד יעדים צבאיים לגיטימיים הן עצמן הוכחה לפשע הבין-לאומי החמור ביותר, רצח-עם. ארגון דאע"ש, לאחר שכבש שטחים נרחבים בעיראק ובסוריה, הקים מערך אזרחי רחב היקף, שכלל מחלקות חינוך, שירותי ציבור, בריאות וביטחון.[81] למרות זאת, תקיפות של כוחות הקואליציה שנועדו לפרק את המינהל האזרחי של דאע"ש מעולם לא נחשבו כראיות לכוונה לבצע רצח-עם. כמו כן, ארצות הברית ובעלות בריתה עבדו כדי לפרק את ממשלת הטאליבן, לאחר הפלישה לאפגניסטן. קשה לדמיין טענה רצינית לכך שחיסול המינהל האזרחי של הטאליבן היא הוכחה לכוונה לבצע רצח-עם בעם האפגני.[82] על פי ההיגיון של ג'משידי, תהליך הדה-נאציפיקציה של המערב בגרמניה בשנים שלאחר מלחמת העולם היוו רצח-עם של הגרמנים.

לבסוף, בפוסט שסיכם את הסימפוזיון של Opinio Juris בנושא "חשיבה מחדש על המשפט הבין-לאומי אחרי עזה", קראו חוסיין דישלי (Disli), עומר ארקוט בולוט (Bulut), חסן בסרי בולבול ומ. בהשתי איידוגאן (Aydogan) להטיל על ישראל שורה של סנקציות קשות, ובכלל זה הכרה בזהות הלאומית היהודית כצורה של גזענות הדומה לנאציזם, והגדרת עצם קיומה של ישראל כפשע מתמשך.[83] הם ממליצים, בין השאר, על:

"החזרתה לתוקף של החלטת העצרת הכללית 3379, שהשוותה את הציונות לגזענות, ודחיפה לאכיפתה. יש לצרף לכך מאמצים להגדיר את הציונות לפי אותם סטנדרטים משפטיים בין-לאומיים החלים על אידאולוגיות אחרות המקדמות עליונות גזעית, כגון אלה שזכו לגינוי בהחלטת העצרת הכללית של האו"ם 68/150, שהתקבלה ביום 18 בדצמבר 2013 תחת הכותרת 'מאבק בהאדרת הנאציזם, הניאו-נאציזם ופרקטיקות אחרות התורמות להתלקחותן של צורות עכשוויות של גזענות, אפליה גזעית, שנאת זרים וחוסר סובלנות נלווה'".

---

[79] David Litman, "Opinio Juris Law Blog Doubles Down on Double Standards", COMM. FOR ACCURACY IN MIDDLE E. REPORTING & ANALYSIS (Nov. 15, 2023), https://www.camera.org/article/opinio-juris-law-blogdoubles-down-on-double-standards/.

[80] Maryam Jamshidi, "Reflecting on Genocidal Intent in the ICJ Case", OPINIO JURIS (Aug. 2, 2024), https://opiniojuris.org/2024/08/02/reflecting-on-genocidal-intent-in-the-icj-case/.

[81] ISIS Administrative and Territorial Organization, EUR. INST. OF THE MEDITERRANEAN (2019), https://www.iemed.org/publication/isis-administrative-and-territorial-organization/.

[82] CONG. RSCH. SERV., RL30588, AFGHANISTAN: POST-TALIBAN GOVERNANCE, SECURITY, AND U.S. POLICY (2021), https://sgp.fas.org/crs/row/RL30588.pdf.

[83] Huseyin Disli et al., "Rethinking International Law After Gaza: BILC 2024 Summary and Declaration", OPINIO JURIS (Oct. 11, 2024), https://opiniojuris.org/2024/10/11/rethinking-international-law-after-gaza-bilc-2024- summary-and-declaration/

היפוך השואה וההשוואה בין ישראל לגרמניה הנאצית הם עמוד תווך בשיח האנטישמי המודרני.[84] הציונות היא ביטוי לזהות של לאומיות יהודית, שאינה שונה מצורות אחרות של לאומיות, כמו לאומיות יוונית, אירית או פינית. אלא שהמחברים מוסיפים ואומרים כי "יש לתפוס את הקולוניזציה הציונית, ולטפל בה כמבצע פלילי בין-לאומי מתואם". "קולוניזציה ציונית" מתייחסת כאן לעצם קיומה של ישראל כמדינת לאום בעלת רוב יהודי. ההאשמה ב"ציונות כגזענות" משמשת אחד ממקורותיה המרכזיים של האנטישמיות העכשווית[85].

הבלוג של Opinio Juris גם אימץ מדיניות של הפליה נגד אקדמאים ישראלים ויהודים. באמצע נובמבר 2023, צה"ל החל לפעול בבית החולים שיפא, המרכז הרפואי הגדול ביותר בעזה.[86] הצבא הישראלי העריך שבית חולים שיפא שימש "מפקדה מבצעית" של ארגון הטרור חמאס, והתגלו במתחם בית החולים מערך עצום של מנהרות ומצבורי נשק.[87] המבצע הישראלי ספג ביקורת כבדה מארגונים בין-לאומיים כדוגמת משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, ארגון הבריאות העולמי, הוועדה הבין-לאומית של הצלב האדום וועדת האו"ם לזכויות אדם.[88]

בדצמבר 2023, היועצת המשפטית של ארגון NGO Monitor אן הרצברג הגישה לבלוג Opinio Juris מאמר על ניצול בתי החולים בידי חמאס למטרות טרור.[89] צוות העריכה של הבלוג אישר את המאמר בתקופת חג המולד וראש השנה האזרחית, וקבע את פרסומו ליום 10 בינואר בשעה 10:00. כמה שעות לפני המועד שנקבע לפרסום, קיבלה הרצברג מצוות העריכה מייל, ובו עשרות דרישות לתיקונים. אף שרבות מההערות היו מקצועיות, אחרות התרעמו על תיאורים ביקורתיים של שיטות הפעולה של חמאס. העורך דרש מהרצברג להסיר ציטוטים המוכיחים את השימוש של חמאס בבתי חולים כמגן אנושי. תיעוד שפורסם ממצלמות אבטחה, המראה את פעילי החמאס מביאים חטופים ישראלים לבית החולים שיפא בשבעה באוקטובר בעוד רופאים וחולים מסתובבים בשוויון נפש, נדחה כלאחר יד בטענה שהוא אינו מגובה בראיות נוספות.[90] כשהרצברג סירבה להסיר את הקטעים הביקורתיים כלפי חמאס, סירב Opinio Juris להעלות את המאמר. שבוע לאחר מכן, הרצברג פנתה אל העורך הלר, שאמר לה שהמאמר אינו עומד בסטנדרטים המקצועיים של הבלוג. בינתיים, היא התייעצה עם אחד מחוקרי המשפט

---

[84] ראו Lesley Klaff, "Holocaust Inversion", 24 *ISR. STUD.* 73, 73-90 (2019); Robert S. Wistrich, Antisemitism and Holocaust Inversion, in **Antisemitism Before And Since The Holocaust: Altered Contexts And Recent Perspectives** 37-49 (2017); Int'l Holocaust Remembrance Alliance [IHRA], Working Definition of Antisemitism (May 26, 2016).

[85] ראו Hirsh, David. "How the Word "Zionist" Functions in Antisemitic Vocabulary." *Journal of Contemporary Antisemitism* 4.2 (2021): 1-18.

[86] Mariano Zafra & Jon McClure, "Israeli Forces Enter Gaza's Al-Shifa Hospital After Days-Long Siege", REUTERS (Nov. 15, 2023), https://www.reuters.com/graphics/ISRAEL-PALESTINIANS/MAPS/movajdladpa/

[87] David Shortell, Helen Regan, Abeer Salman, Mostafa Salem & Kareem Khadder, "Israeli Military Says It Has Found Evidence of Hamas Operations at Gaza's Largest Hospital", CNN (Nov. 15, 2023), https://edition.cnn.com/2023/11/15/middleeast/shifa-hospital-gaza-idf-intl/index.html.

[88] "Erdogan Calls Israel 'Terror State' as He Condemns Gaza Hospital Raid", THE GUARDIAN (Nov. 15, 2023), https://www.theguardian.com/world/2023/nov/15/turkeys-erdogan-calls-israel-terror-state-as-he-condemns-gazahospital-raid.

[89] Anne Herzberg, "Hamas' Exploitation of Hospitals for Hostage-Taking: The Legal Imperative to Investigate Aiding and Abetting of War Crimes", *FATHOM J.* (Jan. 2024), https://fathomjournal.org/hamas-exploitation-ofhospitals-for-hostage-taking-the-legal-imperative-to-investigate-aiding-and-abetting-of-war-crimes/.

[90] Alexander Smith, Caroline Radnofsky & Matteo Moschella, "Israel Releases Video It Says Shows Hamas Brought Hostages to Al-Shifa Hospital on Oct. 7", NBC NEWS (Nov. 19, 2023), https://www.nbcnews.com/news/world/israel-video-hamas-hostages-al-shifa-hospital-tunnel-gaza-rcna125948.

הבין-לאומי הבולטים בישראל, שהבטיח לה כי המאמר באיכות גבוהה. הוא התפרסם ברבות הזמן בכתב העת האינטרנטי Fathom, שם יכולים הקוראים לשפוט את איכותו בעצמם.[91] [92]

ד"ר טל מימרן הוא מרצה מן החוץ למשפט בין-לאומי באוניברסיטה העברית בירושלים, המתמחה בשימוש בבינה מלאכותית בשדה הקרב. באפריל 2024 הגיש מאמר לבלוג Opinio Juris העוסק בשימוש שעשתה ישראל בטכנולוגיות בינה מלאכותית בסכסוך בעזה.[93] ד"ר מימרן פרסם בעבר מאמרים בנושא בפורומים משפטיים אחרים כמו הבלוג Articles of War.[94] כתנאי לפרסום המאמר ב- Opinio Juris, הוא נדרש להשיב על טענות לא מבוססות שהועלו בפרסום הנישתי מגזין +972 נגד טכנולוגיית הבינה המלאכותית הישראלית "לבנדר" לזיהוי מטרות.[95] את הטענות העלה יובל אברהם, פעיל פוליטי ידוע, בלי לכלול מידע חדש ובלי להסתמך על מקורות רשמיים. כאשר ד"ר מימרן השיב שצה"ל פרסם תגובה רשמית להאשמות נגד טכנולוגיית לבנדר, דחו עורכי Opinio Juris את התגובות הללו כ"משרתות אינטרס".[96] לאחר שמימרן נתן ביטוי לתסכולו בציוץ בעברית ברשת X פרסמו עורכי Opinio Juris את ההתכתבות הפנימית שלהם אתו.[97]

באפריל 2024, כותב שורות אלה הגיש ל-Opinio Juris מאמר תגובה לפוסט של אלונסו גורמנדי (Gurmendi), שטען שאין לישראל טענות משפטיות תקפות ל"גדה המערבית" או לעזה.[98] התגובה עסקה בצורה שבה גורמנדי סילף את הרשומות ההיסטוריות, כמו הטענה שבשנות ה-20 התקיימה מדינה פלסטינית עצמאית, הטענה שישראל נוסדה כתוצאה של התנתקות מאותה מדינה פלסטינית, והטענה שהתביעות היהודיות למולדת התבססו על תיאוריות של "היררכיות גזעיות ומדיניות קולוניאלית".[99] אף שהמאמר אושר לפרסום במהירות, הבלוג עיכב אותו למשך כמה שבועות עד שגורמנדי התפנה לכתוב לו תגובת-נגד.[100] עורכי Opinio Juris חששו שמא איזו נפש תמימה תושפע או תשתכנע מהמאמר שלי לפני ה"הפרכה" של גורמנדי. בנוסף, המאמר שלי באופן חריג לא הופיע באופן בולט ברשימת הפוסטים האחרונים של הבלוג. כפי שהסביר גורמנדי בפוסט ב-X: "במקום זאת העדפתי לפרסם את התגובה יחד

---

[91] הרצברג, הערה 89 לעיל.

[92] ראיון עם אן הרצברג, היועצת המשפטית של NGO Monitor.

[93] Tal Mimran, "Artificial Intelligence in the Battlefield: A Perspective from Israel", OPINIO JURIS (Apr. 20, 2024), https://opiniojuris.org/2024/04/20/artificial-intelligence-in-the-battlefield-a-perspective-from-israel.

[94] Tal Mimran, "Beyond Headlines: Combat Deployment of Military AI-Based Systems in the IDF", *Articles Of War* (Apr. 2024), https://lieber.westpoint.edu/beyond-headlines-combat-deployment-military-ai-based-systemsidf; Tal Mimran, "Cyberspace: The Hidden Aspect of Conflict", *Articles Of War* (Apr. 2024), https://lieber.westpoint.edu/cyberspace-hidden-aspect-conflict/.

[95] Yuval Abraham, "With AI and Data Mining, Israel Has Created an Automated Killing Machine in Gaza", +972 MAG. (Apr. 3, 2024), https://www.972mag.com/lavender-ai-israeli-army-gaza/.

[96] "Israel Defence Forces' Response to Claims About Use of Lavender AI Database in Gaza", THE GUARDIAN (Apr. 3, 2024), https://www.theguardian.com/world/2024/apr/03/israel-defence-forces-response-to-claims-aboutuse-of-lavender-ai-database-in-gaza.

[97] Tal Mimran (@tal_mimran), X (Apr. 20, 2024, 3:45 PM), https://twitter.com/tal_mimran/status/1782289811115561057; ראיון עם טל מימרן, מרצה מן החוץ למשפט בין-לאומי באוניברסיטה העברית בירושלים.

[98] Alonso Gurmendi, "Israel Does Not Have a Sovereign Claim to the West Bank: A Response to IJL's Legal Opinion", OPINIO JURIS (Feb. 22, 2024), https://opiniojuris.org/2024/02/22/israel-does-not-have-a-sovereignclaim-to-the-west-bank-a-response-to-ijls-legal-opinion/.

[99] Avraham Shalev, "A Response to Alonso Gurmendi: The ICJ Must Consider Israel's Legal Rights to the West Bank, Gaza, and East Jerusalem", OPINIO JURIS (Apr. 1, 2024), https://opiniojuris.org/2024/04/01/a-response-toalonso-gurmendi-the-icj-must-consider-israels-legal-rights-to-the-west-bank-gaza-and-east-jerusalem/.

[100] Alonso Gurmendi, "A Rejoinder to Avraham Shalev: The Colonial Nature of Israeli Claims to Palestinian Territory", OPINIO JURIS (Apr. 1, 2024), https://opiniojuris.org/2024/04/01/a-rejoinder-to-avraham-shalev-thecolonial-nature-of-israeli-claims-to-palestinian-territory.

עם תשובתי הסופית בו-זמנית. ואני חושב שחשוב שהטיעונים האלה יופרכו כעת ביסודיות במקום בולט מאוד. אם מסתכלים על המספרים, ההפרכה שלי זכתה להרבה יותר צפיות, כך שאני חושב שזה השתלם".[101]

7. מגמות רחבות

הפלטפורמה הגרמנית המובילה לכתיבה אקדמית בתחום המשפט הבין-לאומי *Völkerrechtsblog* מכוונת במפורש "לכלול קולות מכל אזורי העולם" וכן "לתרום לפתיחת השיח האקדמי של המשפט הבין-לאומי וגיוונו".[102] למרות המחויבות הרשמית הזו לגיוון, מדיניות העריכה מגלה דפוס של הדרת נקודות מבט שמאששות טענות ישראליות, בייחוד בכל הנוגע למזרח ירושלים, ובכך דוחקת לשוליים אקדמאים ישראלים וציונים. ההטיה הזו חותרת תחת מטרת העל של הבלוג ומנציחה את המגמה הרחבה יותר של הפליה אנטיציונית באקדמיה המשפטית.

בנובמבר 2024, הגיש כותב שורות אלה ל- *Völkerrechtsblog* מאמר המגן על החקיקה הישראלית מהעת האחרונה המגבילה את יכולתה של אונר"א לפעול בישראל, ביהודה ושומרון ובעזה.[103] כתיאור עובדתי, המאמר הסביר שהכנסת חוקקה שני חוקים הנוגעים לאונר"א, כשהראשון אוסר על אונר"א לפעול בכל מקום בתוך השטח הריבוני של ישראל, כאשר הכוונה היא לשירותי אונר"א במזרח ירושלים, עליה חלה כלל החקיקה המקומית, כעניין של הדין הישראלי. בשלב ראשון המאמר נדחה בכפוף לתיקונים, תוך הצעת מספר תיקונים מקצועיים. התיקונים התקבלו מיד, וטיעון המאמר הוּדק. עם הגשתו מחדש, דחה צוות העריכה של *Völkerrechtsblog* את המאמר בהערה הבאה:

"לא ניתן לקבוע שמזרח ירושלים הוא חלק מהשטח הריבוני של ישראל. כפי שנקבע שוב על ידי בית הדין הבין-לאומי לצדק בחוות הדעת המייעצת "ההשלכות המשפטיות של מדיניות והתנהלות מדינת ישראל בשטח פלסטיני כבוש, לרבות מזרח ירושלים", כיבושה של ישראל את מזרח ירושלים מפר את חובת ה- *erga omnes* שלא לכבוש שטח בכוח (סעיף 254). הדבר יוצר חובה על כל המדינות שלא להכיר במצב זה כחוקי (סעיף 278). אנו, כבלוג למשפט בין-לאומי פומבי, לא נשקול פרסום של מאמר המציע שכיבוש מזרח ירושלים חוקי, ושיש לישראל זכויות ריבוניות בשטח זה."

בדחייה קטגורית של כל נקודת מבט המכירה בעמדתה המשפטית של ישראל לגבי מזרח ירושלים, גם כאשר היא מוצגת כהצהרה בלבד על הדין הפנימי המבוסס על חקיקה ישראלית ועל תקדימים שיפוטיים, הבלוג חוסם למעשה חוקרים ישראלים מרכזיים מהשתתפות בפלטפורמה שלו. חוק יסוד: ירושלים בירת ישראל ופסיקות בית המשפט העליון מעגנים את מזרח ירושלים כחלק מבירתה המאוחדת של ישראל, עמדה המיושמת באופן עקבי בפרקטיקה המשפטית הישראלית.[104] הדרישה מחוקרים להתנער ממסגרת זו כתנאי לפרסום מטילה מבחן נאמנות אידאולוגי המדיר באופן לא פרופורציונלי ישראלים, שעבורם מציאות משפטית זו היא היבט יסודי של משפטם הלאומי.

הסתמכותם של העורכים על חוות הדעת המייעצת של בית הדין הבין-לאומי לצדק משנת 2024 תמוהה כשלעצמה, ואף מעגלית. אף שחוות דעתו של בית הדין משקפת עמדה בין-לאומית רווחת, לפיה שליטתה

---

[101] Alonso Gurmendi (@Alonso_GD), X (Apr. 1, 2024, 2:15 PM), https://twitter.com/Alonso_GD/status/1829532958958776523.

[102] https://voelkerrechtsblog.org/about/the-blog/.

[103] Sam Sokol & Jacob Magid, "Knesset Approves Laws Barring UNRWA from Israel, Limiting It in Gaza and West Bank", TIMES OF ISR. (Nov. 13, 2024), https://www.timesofisrael.com/knesset-approves-laws-barring-unrwa-fromisrael-limiting-it-in-gaza-and-west-bank.

[104] Basic Law: Jerusalem, the Capital of Israel; HCJ 282/88 Awad v. Prime Minister and Minister of Interior (1988), par. 6.

של ישראל במזרח ירושלים מהווה כיבוש בלתי חוקי, היא אינה חסינה מביקורת. כך למשל, באותה חוות דעת עצמה, טענה סגנית הנשיא סבוטינדה בדעת המיעוט שלה כי ישראל, כמדינה היורשת של המנדט הבריטי על פלשתינה, ירשה את הזכות המשפטית בשטחים השנויים במחלוקת, ובכלל זה מזרח ירושלים, מכוח העיקרון של *uti possidetis juris*.[105] חוקרים בולטים כמו יוג'ין קונטורוביץ', נשיא בית הדין בדימוס סטיבן שוובל, יהודה בלום וז'אק גוטייה, העלו אף הם טיעונים התומכים בטענותיה המשפטיות של ישראל למזרח ירושלים, המבוססים על עקרונות היסטוריים, עקרונות הסכמיים והמשפט הבין-לאומי המנהגי.[106] נקודות מבט אלה, אף שהן שנויות במחלוקת, נמצאות היטב בגבולות הדיון האקדמי הלגיטימי. סירובו של *Völkerrechtsblog* להתייחס אליהן חונק את השיח האקדמי ומבטל גוף משמעותי של כתיבה משפטית-אקדמית.

ההחלטות כן לתת במה לנקודות מבט ישראליות נתקלות לעתים קרובות בביקורת נוקבת, בייחוד מצדם של פרופסורים בכירים המחויבים כביכול לחופש אקדמי ואינטלקטואלי. ביום 7 ביוני 2024, הבלוג של כתב העת האירופי למשפט בין-לאומי EJIL:Talk! פרסם מאמר של אן הרצברג וג'ושוע קרן.[107] המאמר הציע ש"פאנל המומחים" נועד לשמש חותמת גומי להחלטות קודמות של בית הדין הפלילי הבין-לאומי, תוך הסתמכות על התובע של בית הדין. על פי הכותבים, הדוח שפרסם הפאנל חסר משקל ראייתי, עושה שימוש במתודולוגיה בעייתית, ונמנע מגילוי נאות של ניגודי עניינים. ניקולה פרוגיני, מרצה בכירה למשפט בין-לאומי ויחסים בין-לאומיים באוניברסיטת אדינבורו, העלתה פוסט לרשת X בו כינתה את פרסום המאמר "שפל חדש".[108]

ההדרה של נקודות מבט ציוניות וישראליות חורגת מעבר לבלוגים אל כתבי עת אקדמיים, כפי שמעיד המקרה של כתב העת *Leiden Journal of International Law*. בדצמבר 2024, שלושה חוקרים ישראלים למשפט ולמדיניות ימית, ד"ר עילי רטיג, ד"ר שני פרידמן וד"ר בני שפנייר, פרסמו בו מאמר על מודלים אפשריים לפיתוח שדות הגז של עזה לאחר המלחמה.[109] המאמר ניתח באופן ניטרלי תרחישי שלטון שונים, ובהם כיבוש פלסטיני, המשך הכיבוש הישראלי, מנהלת מעבר בין-לאומית או סיפוח ישראלי חלקי, מבלי לתמוך בתוצאה ספציפית כלשהי.

אף על פי כן, הפרסום עורר תגובת-נגד חריפה, שנבעה מהתייחסות לנקודות מבט ישראליות כאל חריגה מגבולות הלגיטימיות. ד"ר טארה ואן הו (Van Ho), מרצה בכירה בבית הספר למשפטים של אוניברסיטת אסקס, כתבה ביום 11 בדצמבר 2024 ברשת X כי היא לא מסוגלת להביא את עצמה לקרוא את המאמר משום ש"הוא שוקל את האפשרות של סיפוח עזה בידי ישראל".[110] מבקרים אחרים, ובהם ג'וליה דהם (Dehm), פרופסור חבר באוניברסיטת לה טרוב, הביעו תדהמה על פרסום המאמר ב"כתב

---

[105] "Legal Consequences arising from the Policies and Practices of Israel in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem", Advisory Opinion, 2024 I.C.J. 1, ¶ 62 (Sebutinde, J., dissenting).

[106] ראו Bell, A. and Kontorovich, E., 2016. "Palestine, Uti Possidetis Juris, and the Borders of Israel". *Ariz. L. Rev.*, 58, p.633; Schwebel, S.M., 1970. "What Weight to Conquest?". *American Journal of International Law*, 64(2), pp.344-347; Blum, Y.Z., 1968. "The missing reversioner: reflections on the status of Judea and Samaria". *Israel Law Review*, 3(2), pp.279-301; Gauthier, J.P., 2007. Sovereignty over the old city of Jerusalem: a study of the historical, religious, political and legal aspects of the question of the old city.

[107] Kern, J., & Herzberg, A. (2024, June 7). "The OTP's expert panel in the Situation in the State of Palestine: Additional safeguard or hostage to fortune?" EJIL: Talk! https://www.ejiltalk.org/the-otps-expert-panel-in-thesituation-in-the-state-of-palestine-additional-safeguard-or-hostage-to-fortune/.

[108]

[109] Rettig, Elai, Shani Friedman, and Benny Spanier. "Postwar Development of Offshore Energy Resources: Legal and Political Models for Developing the Gaza Marine Gas Field." *Leiden Journal of International Law*, 2024, 1–16. https://doi.org/10.1017/S0922156524000359

[110] https://x.com/taravanho/status/1866950205142159639?s=46&t=ZmGAs4tKHeJVd_no_tiHBA

עת מוערך", וטענו שהוא מעניק לגיטימציה לסיפוח ישראלי.[111] ד"ר נטינה צובלה (Tzouvala) מאוניברסיטת UNSW בסידני שאלה אם כתב עת מכובד היה מפרסם מאמר דומה של חוקרים רוסים על משאבים אוקראיניים, ברמז עבה לסטנדרט כפול.[112] בלקרישנן רג'אגופל (Rajagopal), הדווח המיוחד של האו"ם לזכות למגורים הולמים, הרחיק לכת עוד יותר, ודחק בחוקרים לשקול מחדש את הפרסום בכתב העת בעקבות "הנרמול של כיבוש בלתי חוקי של טריטוריה פלסטינית".[113] במקום להגן על זכותם של המחברים לחקור כל נושא באופן אקדמי, כתב העת פרסם "Expression of Concern" (הבעת דאגה), הסתייג מהמאמר, והסיר אותו מהרשתות החברתיות שלו – כניעה, למעשה, ללחץ.[114]

כתבי עת אקדמיים נשענים על יוקרה, ועל כן הם פגיעים בפני נזק תדמיתי. האקדמיה המשפטית הבין-לאומית הצליחה כל כך לקשר את מדינת ישראל לפשעים החמורים ביותר בדין הבין-לאומי עד שהענקת במה לישראלים המציגים נקודת מבט חיובית או אפילו ניטרלית כלפי ישראל נחשבת "רעילה" או לא ראויה. התוצאה היא מבנה תמריצים שמחזק את עצמו: מכיוון שהקונצנזוס בתחום כבר רואה בביקורת על ישראל עניין שאינו שנוי במחלוקת רצינית, כל חריגה ממנו כרוכה במחיר שאינו נגבה בדרך כלל במקומות אחרים מנקיטת עמדה ניטרלית בשאלות משפטיות ששנויות במחלוקת.

לעיתים קרובות, ההפליה האידאולוגית של נקודות מבט יהודיות וציוניות מונעת פרסום. כך למשל, המקרה של עורך הדין האמריקני, מומחה למשפט בין-לאומי פומבי ועניניי הקהילה היהודית אליוט מאלין (Mallin), שהגיש לכתב העת *Indiana International & Comparative Law Review* מסמך הבוחן את תחולתה של האמנה נגד רצח-עם על הסכסוך בעזה. המאמר אושר תחילה לפרסום והוסדר בהסכם רשמי, אך לפתע נתקל בהתנגדות כשהעורכים הבינו שהוא מנתח את התנהלותם של אויבי ישראל ואינו מאשים את ישראל ברצח-עם. צוות העריכה דרש תיקונים, ובכלל זה את החלפת המונח "מחבלים" (terrorists) במונח הניטרלי "לוחמים", אף על פי שהמונח הראשון מקובל בשיח המשפטי. הם גם מתחו ביקורת על הערות השוליים של מאלין בטענה שאינן מדויקות, אף שהוא אישש את נכונותן, טענו שהמאמר נראה כמזכה את ישראל, ודרשו שיערוך שכתובים מהותיים כדי לעמוד בסטנדרטים שלהם. בניגוד להליך רגיל של ביקורת עמיתים, בו יש אפשרות לכמה סבבי תיקונים, לא ניתנה למאלין הזדמנות כזו. כתב העת סירב בסופו של דבר לפרסם את המאמר, ומאלין משך אותו. אירוע זה ממחיש דפוס רחב יותר של שמירת סף אידאולוגית באקדמיה המשפטית, שבה חוקרים המציגים עמדות אוהדות לישראל נתונים לבחינה מוגזמת, כך שבפועל, קולות ציוניים מושתקים, ומכיוון שהציונות מרכזית לזהות היהודית, ומשתמרת הטיה אנטישמית בשיח האקדמי.[115]

לסלי קלאף היא אקדמאית יהודייה מאוניברסיטת שפילד האלאם (SHU) בעבר (היא עזבה ביום 31 ביולי 2026), שמתמחה בחקר המשפט והאנטישמיות, ותומכת ישראל מוצהרת. באוגוסט 2019, העורכים ג'ון סטיל (Steel) וג'וליאן פטלי (Petley) פנו לקלאף שתכתוב פרק העוסק באנטישמיות ובחופש הביטוי, שייכלל בכרך של Routledge על חופש הביטוי. קלאף הציעה לכתוב במשותף עם ברנרד הריסון, חוקר מוסמך, וסטיל אישר זאת. במשך שלוש שנים החליפו השניים עם סטיל 39 מיילים, ובהם סיכמו את מבנה הפרק, תוכנו ומגבלת אורך של 5,300 מילים. הם הגישו את הטיוטה ביולי 2021, אך לאחר 18 חודשים ללא משוב, סטיל דחה ביום 16 בדצמבר 2022 את הפרק בנימוק שמוקד הכרך השתנה, מבלי להציע הזדמנות לתיקונים.

---

[111] https://x.com/tal_mimran/status/1867144880369054161/photo/1
[112] https://x.com/tal_mimran/status/1867144880369054161/photo/2
[113] https://x.com/tal_mimran/status/1867144880369054161/photo/3
[114] https://x.com/LJIL_Leiden/status/1867591383474725123/photo/1
[115] ראיון עם אליוט מאלין, עורך דין אמריקני, מומחה למשפט בין-לאומי פומבי ועניניי הקהילה היהודית, ביולי 2025.

קלאף והריסון חושדים שהדחייה נבעה ממניעים פוליטיים, בשל עמדתו האנטיציונית הפומבית של העורך השותף פטלי, ובכלל זה ביקורת שביטא בשנת 2018 על סיקור תקשורתי של האנטישמיות במפלגת הלייבור כהתנגדות בעלמא לג'רמי קורבין, ותמיכתו בדייוויד מילר, הידוע בדעותיו האנטישמיות והקונספירטיביות על ישראל.[116] היעדר העיסוק העריכתי, חרף התכתבות ממושכת והבטחות להכללה, מצביע על הטיה אידאולוגית נגד הפרק שלהם, שעסק בהגדרה עצמית יהודית דרך הגדרת האנטישמיות של כוח המשימה הבין-לאומי להנצחת זכר השואה.

ההתנערות מההאשמה באנטישמיות בתואנת "השמצה" היא חוויה נפוצה עבור יהודים שנתקלים באנטישמיות.[117] רק ביום 1 ביולי 2025, פרופסור למשפטים באוניברסיטת רטגרס בשם סהר עזיז שלחה מייל לרשימת התפוצה של האיגוד האמריקני לבתי ספר למשפטים (AALS), בו טענה שחששות של יהודים מאנטישמיות של המועמד (דאז) לראש העיר ניו יורק זוהראן ממדאני הם סטראוטיפים גזעניים ואסלאמופוביים. היא הצהירה כי המרכז לביטחון, גזע וזכויות בבית הספר למשפטים של רטגרס "היה יעד להתקפות של אסלאמופובים המגדירים את עצמם רפובליקנים, שמרנים ו/או ציונים פרו-ישראלים, המבקשים יחד להעמיד לדין, להרוג, לתקוף פיזית, לגרש ולכלוא מוסלמים, ערבים, פלסטינים ודרום-אסייתים". האשמת ה"השמצה" מראה כיצד האנטישמיות נותרת נקודת עיוורון יסודית באקדמיה, כאשר יהודים המעלים את הסוגיה מואשמים בהפיכת האנטישמיות לנשק כדי לדחות ביקורת על ישראל או לפגוע בקבוצות אחרות.[118]

8. חרמות אפורים והדרת אקדמאים ישראלים

החרם האקדמי על ישראל, אבן יסוד בתנועת ה- BDS, שיבש עמוקות את חייהם המקצועיים של חוקרים ישראלים, תוך חשיפת היסודות האנטישמיים של ההפליה האנטיציונית באקדמיה המשפטית. סקר משנת 2024 של האקדמיה הצעירה הישראלית ואפיק באקדמיה, בו השתתפו 1,015 חברי סגל בכיר, מצא ש-32% חוו פגיעה משמעותית בשיתופי פעולה בין-לאומיים, ועוד 18% דיווחו על פגיעה בינונית. בנוסף, 41% נתקלו במכשולים בגיוס סטודנטים בין-לאומיים, 15% נתקלו בחסמים בהשגת מימון בין-לאומי, ו-26% ציינו קשיים בהצגת מחקריהם בכנסים עולמיים. הסקר חשף עוד כי ל-19% מהחוקרים פחתה הגישה להזמנות לשנת שבתון בחו"ל, 11% סברו שיכולתם להשיג מכתבי המלצה לקידום מסגל זר נפגעה, 27% דיווחו על שיבושים בקבוצות המחקר שלהם עקב עזיבת חברים, ו-64% הבחינו בפחות ביקורים של עמיתים בין-לאומיים.[119]

ההדרה מתבטאת לעתים קרובות דרך חרמות "אפורים" או "שקטים"– פרקטיקות מובלעות ובלתי רשמיות שדוחקות את רגלי האקדמאים הישראלים מבלי להכריז באופן מפורש על חרם. בשנת 2024, שי פרבר ראיין 30 אקדמאים ישראלים על פני מגוון דיסציפלינות, וגילה הפליה מפורשת ומוסתרת בעקבות

---

[116] "Stop Jeremy Corbyn's Trial by Media over Antisemitism." The Guardian, April 2, 2018. https://www.theguardian.com/politics/2018/apr/02/stop-jeremy-corbyns-trial-by-media-over-antisemitism; "Educators and Researchers in Support of Professor Miller." Support Miller, March 24, 2021. https://supportmiller.org/educators-and-researchers ראו גם: Hirsh, David. "The Meaning of David Miller." **Mapping the New Left Antisemitism**. Routledge, 2023. 209-222

[117] ראו Equality and Human Rights Commission (2020). Investigation into antisemitism in the Labour Party. London: EHRC

[118] Hirsh, David. "Accusations of malicious intent in debates about the Palestine-Israel conflict and about antisemitism The Livingstone Formulation, 'playing the antisemitism card 'and contesting the boundaries of antiracist discourse." transversal 1 (2010): 47-77

[119] האקדמיה הצעירה הישראלית ואפיק באקדמיה, "סקר סגל אקדמי באוניברסיטאות: התמודדות בזירה האקדמית העולמית בעת המלחמה ואחריה", https://young.academy.ac.il/SystemFiles/Academic%20staff%20survey%2022%20Jan_%202024_.pdf.

מלחמת ישראל-חמאס 2023. חלק מהמרואיינים התמודדו עם דחיות מפורשות, כמו פרופסור לפסיכולוגיה ששיתוף הפעולה עמו הופסק על ידי עמית שתלה זאת בפעולות ישראל בזמן המלחמה. אחרים נתקלו בחרמות אפורים, לרבות התעלמות מפניות, או מענה מתנער ומהיר באופן מחשיד להצעות לשיתוף פעולה.[120] באקדמיה המשפטית, הטקטיקה הזו נכלולית במיוחד. חוקר למשפט בין-לאומי, שהתראיין למאמר זה בעילום שם, דיווח כי כתב עת בולט העוסק בלוחמה דחה את מחקרו על מתקפת השבעה באוקטובר 2023 של החמאס, בטענה כוזבת שאין ראיות לאלימות מינית נגד נשים יהודיות, חרף דיווחים מתועדים היטב.[121] אחרים ציינו חסמים פתאומיים בפרסום עבודות הנוגעות לישראל בפלטפורמות שהיו נגישות להם בעבר, וחשדם הוא שזהותם היהודית או הציונית השפיעה על הדחיות, אף שהטיה מפורשת הוכרה רק לעיתים נדירות.

בעוד ש"חרמות אפורים" פועלים בערוצים מובלעים ובלתי רשמיים כדי לבודד חוקרים ישראלים ולהגביל את תרומתם לשיח המשפטי הבין-לאומי, הטרדה מוסדית היא צורה גלויה יותר של הדרה, המופעלת לעיתים קרובות באמצעות הליכים רשמיים באוניברסיטאות. שתי השיטות פוגעות לא רק בקריירות של יחידים, אלא גם מקיימות סביבה אקדמית שבה נקודות מבט ציוניות מושתקות באופן שיטתי. כפי שעולה ממקרים שבהם נעשה שימוש בתלונות כדי להשתיק קולות פרו-ישראליים, הדרה זו חורגת מרשתות אישיות אל מסגרות מוסדיות, מה שמבסס עוד יותר את תיבות התהודה האידאולוגיות ומניע אקדמאים יהודים לשמור על פרופיל נמוך בנושאים הנוגעים ליהדות.

9. הפליה מוסדית

חווייתו של פרופסור יוג'ין קונטורוביץ בכנס שנערך על ידי מכון אשר למשפט בין-לאומי בהאג בשנת 2018, היא דוגמה חריפה לצורה שבה חרמות "אפורים" מסלימים לחבלה מקצועית פעילה. למרות רשימת הפרסומים הנרחבת שלו בכתבי עת מובילים כמו *Harvard Journal of Legal Analysis*, קונטורוביץ', שהיה המשתתף היהודי היחיד בסדנה, הפך מטרה להדרה מצד קבוצת עמיתים, ובהם ד"ר ולנטינה אזרובה (Azarova) וראלף ווילד. משתתפים אלה הפעילו לחץ על המארגנים לבטל את הזמנתו, וכינו את מחקרו על חוקיות הפעילות הכלכלית בשטחים כבושים חריגה מגבולות הנורמה ("beyond the pale"). כשהמארגנים סירבו להתפשר על החופש האקדמי ולבטל את הזמנתו, הטילו מבקשי החרם שורה של "פשרות" שנועדו להטיל סטיגמה על נוכחותו: הם הטילו וטו על סיקור הפאנלים שלו ברשתות החברתיות, ובאופן בוטה דרשו לבטל את ארוחת הערב של הכנס כדי להימנע מאכילה משותפת אתו. ההפליה נמשכה במהלך הדיונים, כאשר ד"ר אזרובה השתמשה בבמה שניתנה לה לא כדי להתייחס אל מחקריו של קונטורוביץ' באמצעות חקירה אקדמית רגילה, אלא כדי למחות באופן רשמי נגד עצם השתתפותו. דפוס זה נמשך גם בשלב הפרסום: על פי הדיווחים, אזרובה ואחרים סירבו להשתתף בספר שהוציאה לאור מאוחר יותר הוצאת Routledge כל עוד נכלל בו המאמר של קונטורוביץ'. אף שהמארגנים פרסמו בסופו של דבר את הספר עם קונטורוביץ' ובלי המחרימים, האירוע מעיד על מאמץ מתמשך לאכוף מונופול אידאולוגי בתוך תחום המשפט הבין-לאומי. קונטורוביץ' מציין שהתנהגות זו גם

---

[120] Farber, Shai. "The hidden boycott: experiences of Israeli academics during the Israel-Hamas war." *Israel Affairs* (2024): 1-19.

[121] ראו Halperin-Kaddari, R., Ben-Or, N., & Zagagi-Pinhas, S. (2025). "A quest for justice: October 7 and beyond". The Dinah Project. https://thedinahproject.org/wp-content/uploads/2025/07/The-Dinah-Project-full-report-A4- pages_web.pdf; 'Silent Cry - Sexual Violence Crimes on October 7', Association of Rape Crisis Centers in Israel, www.1202.org.il/centers-union/publications/reports/712-silent_cry; Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict (SRSG-SVC), Mission report: Official visit of the Office of the SRSG-SVC to Israel and the occupied West Bank 29 January – 14 February 2024, (4 March 2024), UN Doc, para 12.

יוצרת אפקט "צינון" משמעותי עבור אקדמאים מבוססים פחות, כשהיא מסמנת להם שכל סטייה מהאורתודוקסיה הספציפית בעניין הסכסוך במזרח התיכון יכול להוביל לנידוי אקדמי מוחלט.

הדגמה נוספת של הדחיקה השיטתית של קולות ציוניים לשוליים היא החוויה של ד"ר דפנה ריצ'מונד-ברק, פרופסור חבר באוניברסיטת רייכמן ומומחית עולמית מובילה ללוחמה תת-קרקעית. חרף הידע המיוחד שלה, הזמנתה של ריצ'מונד-ברק לכנס שעסק בנאט"ו והוקדש במפורש לתחום מומחיותה, בוטלה. היא מתארת אירוע זה כחלק מ"חרם שקט" המאופיין בארבעה עמודי תווך: הפחדה, הדרה, ביטול ובידוד. סוג זה של שמירת סף מוסדית אינו מכוון רק נגד דעותיו הפוליטיות של חוקר, אלא נגד עצם זהותו, תוך יצירת מעמד של "פרסונה נון-גרטה" החוסם שיתופי פעולה מחקריים ומבטל הרצאות בארצות הברית ובאירופה.[122]

10. סיכום

על ידי ההצגה הכוזבת של הזהות הלאומית היהודית כצורה של גזענות או גרוע מכך, האקדמיה המשפטית מדירה אקדמאים יהודים וישראלים, כשהיא מטפחת תרבות של הטיה אנטיציונית בעלת ניחוח אנטישמי. הדרה זו, המתגלמת בשמירת סף של עורכים, בהטרדה מוסדית ובפרקטיקה מפלה, מחלישה את הגיוון החיוני לאקדמיה משפטית בין-לאומית חזקה. הדינמיקה הזו הופכת את התחום לעוין באופן אחיד כלפי ישראל, ומספקת את הבסיס שעליו ערכאות בין-לאומיות מציבות בצורה מפלה את ישראל והישראלים כמטרה. היא גם מספקת הצדקה ציבורית להדרה והטרדה של יהודים ברחבי העולם, המקושרים לפשעים כביכול של ישראל.

ההדרה האנטי-יהודית, שהתגברה מאז השבעה באוקטובר 2023 אינה תופעה חדשה; היא קיימת מזה עשרות שנים, ומהדהדת חרמות היסטוריים כמו אלה של התקופה הנאצית ומסעות הליגה הערבית נגד היישוב היהודי.

בעוד שנקודות מבט ציוניות נחסמות, נרטיבים מסיתים כמו המאמר של אגבריה בכתב העת *Columbia Law Review*, המזהה את הציונות עם הנכבה, זוכים לקידום, והם מפיצים סטריאוטיפים אנטישמיים בחסות מחקר אקדמי. פרקטיקות אלה אינן פוגעות רק בחוקרים יהודים על ידי השתקת קולותיהם וגרימת נזק לקריירות שלהם, אלא גם פוגעות בשלמותה של האקדמיה המשפטית. כפי שמזהיר ריצ'רד דלגאדו במאמרו "The Imperial Scholar", אידאולוגיות דומיננטיות בכתיבה האקדמית מעצבות את התרבות המשפטית, משפיעות על בתי משפט, קובעי מדיניות וסטודנטים, ומחזקות פערי כוח. על ידי הדרת קולות ציוניים, האקדמיה מעוותת נורמות משפטיות בין-לאומיות והופכת את המשפט הבין-לאומי לכלי להדרתם ולנישולם של יהודים.

תיקון הטיות אלה הוא חיוני להשבת החקירה הפתוחה והחופש האקדמי. על האקדמיה המשפטית לדחות את הנורמליזציה של הפליה אנטיציונית, המבקשת למנוע מיהודים את זכותם להגדרה עצמית. על ידי טיפוח סביבה מכילה, שמאמצת נקודות מבט מגוונות, כולל אלה של חוקרים יהודים וציונים, האקדמיה יכולה לשוב ולשמור על מחויבותה לקפדנות אינטלקטואלית, חופש מחשבה ויחס שוויוני לכול.

---

[122] ד"ר דפנה ריצ'מונד-ברק, "NATO Canceled Me Because I'm Jewish. I'm Persona Non Grata — top Israeli academic," הועלה ליוטיוב על ידי The MirYam Institute, 16.2.2026, https://www.youtube.com/watch?v=9Tlo7m98sAs.